

Algusest peale.

Rendi maksmisest. Nelikümmend üheksa, minu elu esimesel sügisel, sõitis vanaisa Skelletisse peegli, oma ja vanaema laulatussõrmuste ja portselankukega, mille vanaema oli Böles teenijapalgaks saand, ja seda oli just nii palju, et jätkus.

Aga viiskümmend, siis ei osand ta miskit nõu leida.

Meie Isa: rent tuli maksta!

Üks aasta, leina-aasta, oli meil rendivaba, kes me ellu jäime, ema ja vanaema ja mina, ja mina olin just käima õppind.

Ega ma pole paha inimene, ütles Ol Karlsa. Selle aasta annan ma teile vabaks ja mitte millegi eest, olete muidu saand, eks peate siis ka muidu andma.

Aga järgmine aasta tuli emal kõige eest tasuda. Siis oli ta kakskümmend.

Kust me sularaha võtame? küsis ema.

Aga Ol Karlsa ainult vahtis ema otsa, sa tead, kuidas ta võis vahtida, ta võttis kella välja ja vaatas seda, nagu oleks rendil midagi ajaga pistmist, oli keskpäev ja ta vahtis ema ja siis minu ja siis jälle ema otsa.

Mis ta nimi on? küsis ta.

Johan, ütles ema. Vanaisa järgi.

Nii et tal on siis vanaisa, ütles Ol Karlsa.

Iseenesestki mõista. Muidugi on tal vanaisa, ütles vanaema.

Viimastel aastatel oli ta paksuks läind, see Ol Karlsa. Seegi pidi tal omast käest lahedalt võtta olema: lotid kaela peal, rasvakotid silme all, rasvapadjad sõrmedel, rasvad igal pool, et kõike oleks küllaga.

Sularaha, ütles ta. Seda on mul niigi. Rohkem kui küll.

See oli kummaliselt öeldud. Esimest korda elus ütles ta nii. Midagi pidi tal mõttes olema.

Sest kellel on, sellele antakse, et tal küll oleks, aga kellel ei ole, temalt võetakse ka see, mis tal on, ja oli üsna selge, mida ta mõtles.

Küttepuud ka, jätkas ta. Teie, kaks vaest naist ja mitte ainsatki meest. Ei, sularaha ei tule kõne allagi.

Kui sina, Meie Isa, üldse oleks kunagi pidand vahele segama, siis oli just nüüd õige aeg oma kätt tunda anda, aga ei juhtund midagi, ei midagi erilist, vanaema palvetas hääletult, nii et ta oli täiesti näost ära, ja ema võttis lauluraamatu ja surus selle vastu kõhtu, nagu ennast kaitstes. Aga Ol Karlsa istus seal halukasti otsas ja ütles:

Sa võiks ju minule mängida, Tea?

Seda pold ju palju tahetud, muusika on otsegu trööst, ja mängimisega saab otsegu muid asju edasi lükata, Tea mängis psalme ja Lamseni laule ja Ol Karlsale paistis kuulamine hästi mõjuvat, ta pani silmad kinni ja kõigutas saapaid, meie maarahvas on alati muusikast lugu pidand, ja viivuks jäi vanaema uskuma, et Ol Karlsa sellega rahuldubki ja jääb tukkuma.

Aga keset Siit hädaorust, Oh Jehoova, Sinu poole hüüdma ja kaebama nüüd pean, Su lahked kõrvad et mind kuulda võtaks, muutis ta jälle meelt, tõusis püsti ja sammus ema juurde ja vajutas kõik nupud sisse, nii et harmoonium jäi hoopis vakka, ja ütles vanaemale, et ta võtaks pisipoju, vaesekese, ja läheks välja, sest nüüd ajab ta need rendiasjad joonde, ja sellest oleks küll, kui ta saaks Teaga olla ja selle asja ära klaarida.

Ja Meie Isa, sina, kes sa oled loond ka Ol Karlsa, sa tead, mil moel ta selle rendi kätte sai, sulle ei tulnd see ootamatult. Lavats seisis köögi tagaseinas, seal nõudis ta oma õigused kätte, ja selle õiguse ümber ei hakka me arutama, ta oli pikaldane ja põhjalik ja jõhker nagu vana kult. Mu Jumal, kelle poole me pidime pöörduma?

Siis, kui ta esimest korda niiviisi talitas, olin ma kahene, ema oli kakskümmend, Karl Orsa, Ol Karlsa poeg, oli kakskümmend kaheksa ja vanaemal oli veel ainult kaks aastat elada jäänd.

Sügise poole tuli Ol Karlsa Skelletist kahe kasepuukoormaga ja tõi pool kotti soola ja emale paari kingi. Sa ei pääse enne, kui oled makst ära viimase veeringu, ja ema õiendas meie eest ära, sest meil pole iial old muud lahendust, kui kõik ära õiendada.

Karl Orsa, tema poeg, oli teistsugune. Ta ei rääkind midagi ja ta oli pikk ja kõhn ja sünge, teda pold kunagi ühes, kui nad harmooniumile ja emale järele tulid, tantsimist ta ei saandki selgeks, milleks tal oligi vaja tantsida, tal oli niigi kõike küllaga, tuhat hektarit metsa, kakskümmend hektarit põllumaad, Nõlvasoo ja Suursoo karjamaaks, kolmteist lehma laudas ja kaks hobust ja

pood, ja kõik pidi ta kunagi üksi endale saama, nii et tantsida pold temal vaja.

Siit serva pealt ei paista põhja, nii sügav on see järsak, mille sa tegid. Selle nimi on Suur-Uushaud, juba siis, kui aasta oli möödas, nimetati seda Suur-Uushauaks, kõigel peab olema nimi, ja hiljem ei tea keegi, kes selle esimesena välja ütles.

Kui ema aru sai, et ta on käima peal, veensid sina, Meie Isa, teda Ol Karlsa juurde minema. Ol Karlsal olid nüüd jalas haavandid ja ta istus poe tagakambris, oli teedelagunemise aeg, ema kingadest nõrgus porivett, talle oli otsegu pähe löönd, et peab ütleva minema, et teab päris kindlasti, et tema ja Ol Karlsa lood on nüüd sedapsi, et laps on tulemas, ema oli täitsa otsas ja pistis soolaterasid otse kotist.

Ei või tõsi olla, ütles Ol Karlsa ja hõõrus jalga. Ma olen vana ja põdur. Ja nüüd on mul veel jalahaavandid.

Ta mainis ka oma naist:

Rääkimata sellest, et ma pole Magdagi juures kaks aastat old, ütles ta.

Meie Isa teab, kuidas see nii läks, nagu ta on, ütles ema. Mis olukorda sa meid oled pand. See on see rent, mille sa välja nõudsid.

Rent? küsis tema.

Jah, rent, ütles ema.

Aga et sa käima peal oled, ütles Ol Karlsa, see on küll selgesti näha. Ja kui lapsele ei peaks isa leiduma, siis vanaisa on tal ikka olemas. Igal juhul.

Ja ema oli sunnitud end kaitsma:

Johanil on isa. See on kirikuraamatus kirjas. Aga ta oli haige. Ta viidi Pitholmenisse. Hullumajja.

Mina annan praegu järjest asju oma käest ära, ütles Ol Karlsa. Iga päev annan mõne väikese pala käest. Metsa. Ja põllumaa. Ja poe. Ja karjamaa.

Ja minu ja minu lapse annad sa ka käest?

Ma annan kõik oma käest ära. Mees, kellel on jalahaavandid, ei saa midagi pidada. Kui juba jalahaavandid tekivad, siis tuleb kõrvale tõmbuda.

Ja sa tead kindlasti, et need on haavandid? küsis ema.

Kui just mitte midagi veel hullemat, ütles Ol Karlsa. Aga ju siis Meie Isa tahab nii.

Sa tead, et ta rääkis alati niimoodi.

Sa võid minu poja, Karl Orsaga, kokkuleppele jõuda. Selles rendi-asjas. Mina jätan nüüd selle sinnapaika. Ega ta ülekohtune ikka ole. Ehkki selge see: kui neid haavandeid poleks. Ja eks sa võta oma pojale suhkrupea kaasa. Või kaks. Võta kaks suhkrupead.

Viimastel kuudel läks tal raskeks, Ol Karlsal, see oli nagu kohtumõistmine, haavandid katsid tema jalad ja kõhu ja rinnakorvi ja käed ja näo, ja ta ei võind enam süüki vastu võtta. Ja ta teadis, et ainus, mis võib liha värskelt hoida, on sool, ja seepärast lasi ta Magdal iga päev, hommikul ja õhtul, jämeda soolaga oma haavandeid soolata, alguses oli see ju väljakannatamatult valus ja ta röökis jubedalt, aga pikka-mööda tema liha otsegu kohanes soolaga, ja viimastel päevadel näis, et piinad on nüüd möödas, aga ta oli omadega juba nii läbi, et sellest pold miskit tröösti. Ja Karl Orsa lasi matustega mihklipäevani oodata, sest laip oli ju sisse soolatud, nagu ta ütles, ja see oli äikeseline suvi, ja kõik tegemised nõudsid kolmekordselt aega.

Minu õde, minu esimene õde, sündis kesksuvel, ühe tädi järgi pandi talle nimeks Eva ja kõigele vaatamata paistis nii, et ema tundis temast tohutut rõõmu, seda mõistad sina, Meie Isa, teistmoodi kui mina, ja ta võttis ta heinamaale kaasa märsis, mille vanaisa oli emale veel minu kandmiseks teind. Eva oli ilus hele nagu meie, mitte tõmmu nagu Ol Karlsal. Ma õpetan ta mängima, ütles ema, ilusat heledat muusikat.